

Ἡ ΘΕΣΙΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΕΝ Τῃ ΟΡΘΟΔΟΞῃ ΕΚΚΛΗΣΙΑ*

Υ Π Ο

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν — Ἀκαδημαϊκοῦ

1. Προλεγόμενα.

Μεταξὺ τῶν μεγάλων προβλημάτων, τὰ ὅποια σοβαρῶς ἀπασχολοῦσι κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, εἶναι καὶ τὸ τῆς θέσεως τῶν λαϊκῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ὀργανισμῷ καὶ τῆς διακονίας καὶ ἀποστολῆς αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ κόσμῳ, θεωρούμενον ὡς μέγα καὶ νευραλγικὸν ἐκκλησιολογικὸν πρόβλημα. Καθ' ὅσον αἱ βαθεῖαι μεταβολαὶ ἐν τῇ κοινωνικῇ, πολιτιστικῇ καὶ οἰκονομικῇ ζωῇ τοῦ συγχρόνου τεχνοκρατουμένου κόσμου καὶ αἱ ἀντιστοίχως δημιουργούμεναι νέαι ἀνάγκαι τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβάλλουσι τὴν πληρεστέραν συμμετοχὴν τῶν λαϊκῶν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔργον, ἵνα δυναθῇ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐπιβιώσῃ τῆς συγχρόνου καθολικῆς κρίσεως τῶν ἀξιών καὶ ἐργασθῇ ἀποτελεσματικώτερον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς κοινῆς ἐνεργείας καὶ συνεργασίας ὄλων τῶν χαρισματῶν τεκνῶν της. Καὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο προσπαθοῦσι νὰ ἀντιμετωπίσωσι καὶ ἐπιλύσωσιν αἱ μεγάλαι Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι διαφοροτρόπως. Οὕτως οὐ μόνον αἱ ἐκ τῆς θρησκευτικῆς Μεταρρυθμίσεως τοῦ 18^{ου} αἰῶνος προελθοῦσαι Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι ἀνήγαγον τὸ θέμα τοῦτο εἰς πρωτεύουσαν θέσιν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς Διαμαρτυρήσεως, ἀποδοῦσαι εἰς τοὺς λαϊκοὺς ὑπερβολικὰ καὶ μὴ ἀνήκοντα αὐτοῖς δικαιώματα καὶ προνόμια καὶ ἀπορρίψασαι τὴν παραδοσιακὴν ἱεραρχικὴν δομὴν τῆς Ἐκκλησίας¹, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὑποβιβάσασα τοὺς λαϊκοὺς καὶ καθ' ὑπερβολὴν περιορίσασα τὰ δικαιώματα αὐτῶν ἱεροκρατικὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀσχολεῖται ἐπ' ἐσχάτων σοβαρῶς περὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο διὰ τε τῆς περὶ τῶν λαϊκῶν ἀποφάσεως τῆς Β' Βατικανείου Συνόδου² καὶ διὰ τῆς ῥωμαιοκαθολικῆς θεολογίας.

* Βλέπ. περίληψιν εἰς τὰ «Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 51 (1976).

1. Βλ. H. Kraemer, *Theologie des Laientums. Die Laien in der Kirche.* Zürich 1959, σ. 48 ἐξ.

2. Βλ. *Vaticana II. L'apostolat des laïcs.* (Unam sanctam 75). Paris 1970.

Ὡς βεβαίω ῥωμαιοκαθολικός θεολόγος, καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ «ἐπικρατεῖ τώρα ἡ ἰδέα, ὅτι εἶναι καιρὸς πλέον νὰ δοθοῦν εἰς τοὺς λαϊκοὺς αἱ εὐθύναι ποὺ ἀνήκουν εἰς αὐτοὺς ἀδικαιωματικῶς» καὶ ποὺ ὁ κλῆρος ἔχει σφετερισθῆ καταχρηστικῶς, ἐνῶ εἶναι συναφεῖς πρὸς τὸ «κοινὸν ἱερατεῖον τῶν πιστῶν»¹. Ἐπί πλέον περὶ τὸ θέμα τῆς σημασίας καὶ ἀποστολῆς τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ κόσμῳ ἀσχολοῦνται ἰδιαίτερος καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις καὶ μάλιστα τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ «Καθολικὴ Δράσις» καὶ ἄλλαι κινήσεις τῶν λαϊκῶν ἐν ταῖς ἑτεροδόξοις Ἐκκλησίαις μετὰ πολλῶν διαπρεπῶν θεολόγων, ἐκδιδόντων περισπουδάστους εἰδικὰς συγγραφάς. Τέλος καὶ ἡ ἡμετέρα Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία διὰ δύο Πανορθόδοξων Διασκέψεων, ἡτοι τῆς Α' τοῦ ἔτους 1961 καὶ τῆς Δ' τοῦ ἔτους 1968, ὥρισε τοῦτο ὡς θέμα τῆς προπαρασκευαζομένης μεγάλης Πανορθόδοξου Συνόδου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: «Πληρεστέρα συμμετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας»².

Ἐντεῦθεν τὸ θέμα τοῦτο ἤχθη πρὸς συζήτησιν ἐνώπιον τῆς ἐν ἔτει 1971 συνελθούσης Α' Διασκέψεως τῆς Προπαρασκευαστικῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς τῆς Πανορθόδοξου Συνόδου, εἰσηγουμένης τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Παραδόξως ὅμως ἡ Προπαρασκευαστικὴ αὕτη Ἐπιτροπὴ δὲν προέβη εἰς τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐμπεριστατωμένης Βουλγαρικῆς εἰσηγήσεως μελέτην τοῦ θέματος καὶ σύνταξιν τοῦ οἰκείου εἰσηγητικοῦ κειμένου πρὸς τὴν συγκληθησομένην Α' Προσυνοδικὴν Διάσκεψιν, ὡς ἐπραξε διὰ τὰ παραπεμφθέντα αὐτῇ ὑπὸ τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως ἕτερα πέντε θέματα³. Ὁ γράφων, με-

1. J. Moing, Τὰ διάφορα λειτουργήματα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἐν «Etudes» 1972, σ. 271 ἐξ. καὶ «Προβλήματα Θεολογίας» 9 (1972) 18 ἐξ.

2. Βλ. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Α' Πανορθόδοξος Διάσκεψις, Ἀθῆναι 1961, σ. 20. — Ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις, Ἀθῆναι 1968, σ. 52.

3. Βλ. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Α' διάσκεψις τῆς προπαρασκευαστικῆς τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου τῆς κατ' ἀνατολὰς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς, Ἀθῆναι 1971. — Γραμματείας προπαρασκευῆς τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου, Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου, Γενεῦθ 1973. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ὡς δικαιολογίαν τῆς ἀποφάσεώς της ἡ Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ ἔφερεν, ὅτι δῆθεν «τὸ θέμα τοῦτο δὲν ἀπασχολεῖ ἰδιαίτερος τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δὲν εἶναι, τό γε νῦν ἔχον, φλέγον καὶ δὲν οὐκ εἶναι πρόβλημα δι' αὐτήν». Ἡ δικαιολογία ὅμως αὕτη διημφισβητήθη παρευθὺς ὑπὸ τοῦ γράφοντος, τονίσαντος ὅτι τὸ θέμα τοῦτο «ἀποτελεῖ μέγα καὶ νευραλγικὸν ἐκκλησιολογικὸν πρόβλημα, περὶ τὸ ὁποῖον ἀσχολοῦνται σοβαρῶς κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας αἱ Ἐκκλησίαι καὶ οἱ θεολόγοι αὐτῶν, οἵτινες δημοσιεύουσι πληθὺν εἰδικῶν συγγραφῶν... Δι' ὃ ὥρισεν αὐτὸ ὡς θέμα τῆς μεγάλης Συνόδου ἡ Α' Πανορθόδοξος Διάσκεψις καὶ εἴτα ἐπέλεξε τοῦτο καὶ παρέπεμψεν εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις». Βραδύτερον καὶ ὁ Κούριλλος Ἀργέντης, κρίνων τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἐνώπιον τοῦ συνελθόντος ἐν ἔτει 1972 ἐν Μασσαλίᾳ συνεδρίου τῆς Ὁρθόδοξου Νεολαίας, παρετήρησεν ὁρθῶς ὅτι: «l' importance du sujet paraît être fortement sous-

τασχῶν τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διεφώνησε πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ, θεωρῶν τὸ θέμα τοῦτο ὡς «ἀνοικτὸν» καὶ «ἐκκρεμοῦν» ἐνώπιον τῆς προσεχοῦς Α΄ Προσυνοδικῆς Διασκέψεως καὶ εἶτα τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐδημοσίευσε μετὰ διετίαν εἰδικὴν ἐπ' αὐτοῦ μελέτην πρὸς ἀφύπνισιν τοῦ ἐνστίκτου τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῆς συνοδικῆς συνειδήσεως τοῦ πληρώματος τῆς δημοκρατικῶς διωργανωμένης Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας¹. Αὐ-

estimée par la résolution introductive qui déclare qu' «il ne préoccupe pas particulièrement l' Eglise Orthodoxe... Ce problème est au centre du dialogue oecuménique aujourd' hui, et constitue l' objet de la principale divergence entre Catholiques Romains et Protestants, ceux-là défendant une théologie du «magistère» à laquelle ceux-ci opposent une théologie du «sacerdoce universel des baptisés», contestant l' existence d' un sacerdoce propre aux ministres. Ces deux attitudes sont également étrangères à la tradition orthodoxe qui connaît à la fois un sacerdoce-sacrement (to mystérion tés hiérosynés) particulier aux ministres et aussi — comme d' ailleurs le souligne la résolution introductive — une participation active des laïcs «ministère administratif, pastoral et enseignant de l' Eglise». Il y a là une réalité paradoxale à cause de laquelle Catholiques Romains et Protestants sont en droit d' attendre du concile pan-orthodoxe une théologie équilibrée et positive du sacerdoce jaillissant des sources de la Tradition Apostolique et ne se définissant donc point en quelque sorte négativement — dans le contexte des controverses de la Réforme et de la Contre-Réforme — par l' opposition réciproque d' une doctrine à l' autre. Si l' Eglise Orthodoxe — à l' occasion du futur concile — dégage, explicite et applique dans les faits sa théologie du sacerdoce, elle pourra être le catalyseur de l' unité chrétienne. Or, le document preconciliaire que nous étudions ne paraît pas avoir tenté de dégager une théologie cohérente et approfondie du sacerdoce... Il nous faut avoir le courage de constater que la pratique actuelle de l' Eglise Orthodoxe ne correspond pas à sa théologie, et que la résolution introductive pêche par excès d' optimisme lorsqu' elle déclare que le thème de la participation des laïcs à la vie de l' Eglise «ne fait pas de problème» pour elle et n' est pas «brûlant». («Contacts» 26 (1974) 102. 105). Ὁμοίως ἐν μέρει μόνον εἶναι ἀκριβῆς ὁ ἰσχυρισμὸς τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι δῆθεν οἱ λαϊκοὶ ἀνέκαθεν μετεῖχον ἐνεργῶς εἰς τὴν λατρευτικὴν, διοικητικὴν-ποιμαντικὴν καὶ διδασκτικὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας».

1. Βλ. Ἰω. Καρμίρη, αὐτόθι, σ. 27 ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ, Πληρεστέρα συμμετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1973. Βλ. αὐτόθι, σ. 108-111 βιβλιογραφίαν τοῦ θέματος. Εἰδικώτερον ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ μὲν τῶν ὀρθοδόξων: L. S t a n, Mirenia in Biserica, Sibiu 1939. Π. Μπρατσιώτου, Περὶ τοῦ βασιλείου ἱεράτευμα, Θεσσαλονίκη 1955. Ἰ. Κοτσώνη, Ἡ θέσις τῶν λαϊκῶν ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ, Ἀθήναι 1956. Π. Τρεμπέλα, Οἱ λαϊκοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθήναι 1957. Β. Σταυρίδου, Οἱ λαϊκοὶ ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ κόσμῳ, Κωνσταντινούπολις 1961. Η. Μαστρογιαννοπούλου, Χαρismaticὴ ζωὴ, Ἀθήναι 1972 καὶ ἄλλων, ὑπὸ δὲ τῶν ἑτεροδόξων («anzählige Rede, Aufsätze und Monographien»). (M. S c h m a u s, Überlegungen zur kirchlichen Entfaltung des Laienstandes, ἐν M. Schmaus, H. Schlette, E. Gössmann, Theologie im Laienstand, «Theologische Fragen heute» 8, München 1966, σ. 7).

τονόητον δ' ὅτι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποβλέπει καὶ ἡ παροῦσα μελέτη. Διότι, ὡς ὀρθῶς ἐτόνισεν ἐπ' ἐσχάτων καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος Α', «τὸ σπουδαιότερον στοιχεῖον τῆς μελλούσης Πανορθοδόξου Συνόδου, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Φαναρίου, εἶναι ἡ προηγουμένη δημιουργία πανορθοδόξου συνοδικῆς συνειδήσεως. Ὡς διοικοῦσα Ἐκκλησία τίποτε δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἐρήμην καὶ ἀνευ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καθυστεροῦμεν, διὰ νὰ δώσωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκούσῃ ἡ Ἐκκλησία τὴν φωνὴν τοῦ λαοῦ»¹. Ἐξυπακούεται βεβαίως ὅτι δὲν πρόκειται περὶ διατυπώσεως ἐνταῦθα νέας τινὸς διδασκαλίας περὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς διακονίας τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἀπλῶς περὶ ὑπομνήσεως τῆς σχετικῆς ἀρχικῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχεγόνου Ἐκκλησίας, ὅπως φέρεται μὲν αὕτη ἤδη εἰς τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας, ἐλησημονήθη δὲ μεταγενεστέρως, συνεπείᾳ τῆς ὑπερεξάρσεως καὶ τοῦ μονομεροῦς ὑπερτονισμοῦ τῆς θέσεως τοῦ κλήρου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, νοθευθέντος ἐν τούτῳ τοῦ ἀρχικοῦ ὀρθοδόξου πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπομένως πρόκειται περὶ προσπαθείας πρὸς ἐπαναβίωσιν τοῦ ἀρχεγόνου ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, ὅτε οἱ τε κληρικοὶ καὶ οἱ λαϊκοὶ ἀπετέλουν ἐν ὀργανικὸν ὅλον, κατέχοντες τὴν ἀνήκουσαν εἰς ἑκάτεραν τάξιν θέσιν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ὀργανισμῷ, ἀγνοουμένου παντὸς κληρικαλισμοῦ ἐν αὐτῷ.

Μετὰ τὰ εἰσαγωγικὰ ταῦτα, εἰσερχόμενοι εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ θέματος ἡμῶν, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ θέσις καὶ ἡ διακονία τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ προσδιορίζονται ὑπὸ τῶν αἰώνιων καὶ ἀκαταλύτων ἀρχῶν καὶ ἐπιταγῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως. Συνεπῶς ἡ θέσις καὶ ἡ διακονία αὐτῶν εἶναι καθωρισμένη ἐκ θεοῦ δικαίου καί, ἄρα, οὐδεμίᾳ παρέκκλισις ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων τεθεσπισμένων ἐπιτρέπεται. Δυστυχῶς ὅμως ἐν τῇ ροῇ τῶν αἰῶνων ἔλαβον χώραν παρεκκλίσεις τινές, αἵτινες χρῆζουσιν ἐπανορθώσεως οὕτως, ὥστε νὰ ἐπαναπροσαρμοσθῇ καὶ ἐναρμονισθῇ πρὸς τὰς συγχρόνους συνθήκας καὶ ἀντιλήψεις τὸ ἐν Βυζαντίῳ διαμορφωθὲν καὶ κληροδοτηθὲν ἡμῖν καὶ ἰσχύον ἔτι καθεστῶς τῆς ὑποτιμῆσεως τῶν λαϊκῶν, ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως ἐπανακτήσωσιν οὗτοι τὰ ἀπολεσθέντα δικαιώματα αὐτῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ὀργανισμῷ, τὰ ὅποια ἤσκησαν μέχρι τῶν μέσων περίπου τοῦ γ' αἰῶνος, ὅτε ἤρχισεν ἡ παραθεώρησις αὐτῶν. Ὡς γνωστόν, ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος, διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἀναγνωρίσεως τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνακηρύξεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἐπισήμου θρησκείας τοῦ Κράτους, ἐγένετο ἀπαρχὴ τοῦ ἀναπτυχθέντος κατὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας ἐν Βυζαντίῳ καὶ μετέπειτα πολὺ περισσότερο ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ κληρικαλισμοῦ καὶ τῆς νοθεύσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰῶνων διὰ τοῦ παραγκωνισμοῦ τοῦ λαϊκοῦ

1. «Ἐκκλησία» 52 (1975) 299.

στοιχείου εἰς τὸ περιθώριον μόνον τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως, ἐνῶ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν καὶ τὴν μεταποστολικὴν ἐποχὴν οἱ τε κληρικοὶ καὶ οἱ λαϊκοὶ κατεῖχον ἐξ ἴσου ὑπεύθυνον καὶ ἐνεργὸν θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ οὐδὲν τὸ σοβαρὸν ἐπράττετο οὔτε ἐκ μέρους τοῦ κλήρου ἄνευ τοῦ λαοῦ, οὔτε ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ἄνευ τοῦ κλήρου, ἀντιθέτως ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ὑπερετονίσθη καὶ ὑπερεξήρθη ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θέσις καὶ ἀποστολὴ μόνον τῶν κληρικῶν εἰς βᾶρος τῆς τῶν λαϊκῶν, οὔτινες παρεθεωρήθησαν καὶ ὑπετιμῆθησαν καὶ ἀπεστερήθησαν τῶν ἑαυτῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς ἐνεργοῦ καὶ ὑπευθύνου διακονίας αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, θεωρηθέντες ὡς τις ποιμαινομένη μόνον καὶ ἀμελητέα ποσότης ἐν αὐτῇ ἢ ὡς κοινὸς καὶ ταπεινὸς λαὸς καὶ ὄχλος ἢ ὡς ὁ μέγας σιωπηλὸς ἢ ὡς χριστιανοὶ δευτέρας κατηγορίας κ.τ.τ. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἄλλα μὲν δικαιώματα τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐσφετερίσθησαν καταχρηστικῶς οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες καὶ γενικῶς οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες μέχρι σήμερον, ἀντιπροσωπεύοντες δῆθεν τοὺς λαϊκοὺς, ἄλλα δὲ οἱ κληρικοί, καὶ μάλιστα οἱ ἐπίσκοποι, ἰδίως παρ' ἡμῖν κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνους τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρακμῆς καὶ τῆς καταπτώσεως τῆς παιδείας τοῦ ὑποδούλου λαοῦ, συντελεσθείσης οὕτω νοθείας τοῦ ὀρθοδόξου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων.

Δυστυχῶς ἡ κατάστασις αὕτη συνεχίζεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καὶ κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε λέγοντες ἡμεῖς σήμερον Ἐκκλησίαν ἐννοοῦμεν συνήθως τὴν οὕτω λεγομένην «διοικοῦσαν» Ἐκκλησίαν, δηλαδὴ δεκάδας τινὰς ἐπισκόπων, ἀσκούντων πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐξουσίας, τῇ ἐπικουρίᾳ τῶν κακῶς ὀνομαζομένων κατωτέρων κληρικῶν, ὑποτιμηθέντων ἀτυχῶς καὶ τούτων. Τοιοῦτοτρόπως κατέστη μεγάλη ἡ διάκρισις καὶ ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς ἱεραρχίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς τάξεως τῶν λαϊκῶν ἀφ' ἑτέρου, ἧτις ἔχει καταδικασθῆ εἰς ἀποξένωσιν καὶ ἀδράνειαν καὶ ἀχρησίαν, μὴ δυναμένη νὰ ἀσκῇ πάντα τὰ δικαιώματα αὐτῆς, οὐδὲ νὰ ἐκτελῇ καὶ ἱκανὰ ἀκόμη ἐκ τῶν καθηκόντων τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀδιαφορεῖ διὰ τὰ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς συμβαίνοντα, μαραινομένου τοῦ θρησκευτικοῦ ζήλου αὐτῆς, ἢ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἢ καταντᾷ εἰς ἐχθρότητα πρὸς αὐτὴν ἢ εἰς παντελῆ ἀπιστίαν. Διὰ πάντα ταῦτα καταβληθήσεται ἀσθενὴς τις προσπάθεια ἐνταῦθα, ὅπως δειχθῆ, ὅτι οἱ λαϊκοί, ἀποτελοῦντες ζῶν καὶ ἐνεργητικὸν καὶ οὐχὶ παθητικὸν στοιχεῖον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ, ἔχουσιν ἴδια ἀπαράγραπτα δικαιώματα καὶ καθήκοντα καὶ διακονήματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ δέον νὰ διαδραματίζωσι δικαιωματικῶς σημαίνοντα ρόλον, καὶ δὴ ἐν τε τῇ διδαχῇ καὶ τῇ ἱεραποστολῇ, τῇ λατρείᾳ, τῇ διοικήσει, τῷ κοινωνικῷ καὶ ἐν παντὶ γενικῶς τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἔργῳ, συμβάλλοντες οὕτως εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν πληρέστερον καὶ βαθύτερον ἀπανευαγγελισμόν καὶ ἐπαναχριστιανισμόν τοῦ κόσμου ἐξ

ὕψηλοῦ αἰσθήματος χριστιανικῆς εὐθύνης. Καθ' ὅσον πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, τ.έ. τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἔχουσι κατ' ἀρχὴν τὴν αὐτὴν κλῆσιν καὶ εὐθύνην καὶ ἀξίαν, μετέχοντα τῆς διακονίας καὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας, ὡς τέκνα καὶ διάκονοι τοῦ Θεοῦ, λαβόντα διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν αὐτὴν θείαν χάριν, ἄρα δὲ καὶ οἱ λαϊκοὶ ἔχουσιν ὀργανικὴν θέσιν καὶ ἰδίαν διακονίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναντικατάστατον, δικαιούμενοι νὰ συμμετέχωσιν ὀργανικῶς καὶ ἐνεργῶς εἰς πάσας τὰς λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας, ὅποτε θὰ ἐπανέλθῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν πολίτευμα εἰς τὸ ἀποστολικὸν καὶ ὀρθόδοξον πρότυπόν του.

2. Εἰσαγωγικά τινὰ περὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς διακονίας τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γενικῶς.

Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον δογματικὴν διδασκαλίαν, «λαϊκοὶ» εἶναι οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐνωματωθέντες ἐν αὐτῷ καὶ οὕτω μέλη τοῦ «λαοῦ τοῦ Θεοῦ» γενόμενοι¹. Οἱ λαϊκοὶ, διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ λυτρωθέντες καὶ ἁγιασθέντες καὶ ἄρα ὄντες «ἁγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ» (Ἰωάν. 17,19. Α' Ἰωάν. 1,7), καθίστανται «ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Α' Κορ. 6,19) ἢ «ναὸς Θεοῦ» (Α' Κορ. 3,16.17. Β' Κορ. 6,16) καὶ συναποτελοῦσι μετὰ τῶν κληρικῶν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὑπὸ κεφαλὴν τὸν Χριστόν. Ὁ μέγιστος καὶ ἀπαραμίλλος ἐκκλησιολόγος Ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλεῖ ρητῶς περὶ τοῦ «σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία», καὶ (αὐτὸς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας) (Κολ. 24 καὶ 18)...

1. Ὁ ὅρος «λαϊκός», παραγόμενος ἐκ τοῦ ὁμοίου «λαός», σημαίνει τὸν ἀνήκοντα εἰς τὸν «λαόν», δηλαδὴ εἰς τὸν «λαόν τοῦ Θεοῦ», τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐκλελεγμένον. Ὡς τοιοῦτος ἐν μὲν τῇ Π. Διαθήκῃ νοεῖται ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραήλ, μεθ' οὗ συνῆψεν ὁ Θεὸς «διαθήκην», ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν χωρίων Ἐξῆδ. 19,5-6 καὶ 23,22: «ἐὰν ἀκοῆ ἀκούσητε τῆς ἐμῆς φωνῆς καὶ φυλάξητε τὴν διαθήκην μου, ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν· ἐμὴ γὰρ ἐστὶ πᾶσα ἡ γῆ· ὑμεῖς δὲ ἔσεσθέ μοι βασιλεῖον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον» (πρβλ. καὶ Δευτ. 4,1 ἔξ. 7,6 ἔξ.). Ἐν δὲ τῇ Κ. Διαθήκῃ νοεῖται ὁ νέος Ἰσραήλ, ὁ χριστιανικὸς λαός, ἀποτελούμενος ἐκ τῶν πιστευσάντων εἰς τὸν Χριστὸν Ἰουδαίων καὶ Ἐθνικῶν, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ χωρίου Α' Πέτρ. 2,9-10: «ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγεῖλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς· οἱ ποτε οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς Θεοῦ». Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸν καινοδιαθικὸν τοῦτον «λαόν τοῦ Θεοῦ» εἶναι οἱ ὑπ' αὐτοῦ «ἐκλεκτοὶ» καὶ «κλητοὶ» ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἀποτελέσαντες τὴν «Ἐκ-κλησίαν». Καθ' ὅσον ὁ Θεὸς «ἐξελέξατο αὐτοὺς εἶναι ἁγίους» (Ἐφ. 1,3 ἔξ.) καὶ «ἀδελφούς», ἀποτελοῦντας τὸν «ἅγιον λαόν τοῦ Θεοῦ», ὅστις εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ὑπὸ τὸ φῶς λοιπὸν τῆς ἀνωτέρω ἀγιογραφικῆς διδασκαλίας πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον «λαϊκοὶ», ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸν «λαόν τοῦ Θεοῦ τὸν ἅγιον», καὶ ἐπομένως μόνον ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης δύνανται νὰ λαμβάνωσιν ἐτέρας ἰδιότητας καὶ ἀξιώματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, συμπεριλαμβανομένης καὶ τοῦ τοῦ κληρικοῦ.

καθ' ὅσον τὰ μέλη αὐτῆς, τὰ μέλη τοῦ «λαοῦ τοῦ Θεοῦ», ἦτοι ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, «ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη» (Ρωμ. 12,5)· «καὶ γὰρ ἐν ἐνὶ Πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτίσθημεν» (Α' Κορ. 12,13). Ὡς μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ θεωροῦνται γενικῶς μὲν πάντες οἱ κατὰ κλήσιν Θεοῦ πιστεύσαντες καὶ πιστεύοντες καὶ πιστεύσοντες εἰς τὸν Χριστὸν ἢ, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, «οἱ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πιστοὶ ὄντες καὶ γενόμενοι καὶ ἐσόμενοι»¹, εἰδικῶς δὲ εἶναι μέλη οἱ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννώμενοι χριστιανοὶ «πάντες, τῆς ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεννήσεως ἔξω γενόμενοι... πνευματικῇ τῇ ἀναγεννήσει... ἀπορρήτῳ λόγῳ τῷ Χριστῷ συναπτόμενοι», «τῆς μὲν παλαιᾶς ζωῆς ἀφανισθείσης, τῆς δὲ καινῆς ταύτης καὶ ἀγγελικῆς πολιτευομένης»², καὶ οὕτω δεχόμενοι «τὴν ἐπιχορηγίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Φιλ. 1,19) «κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. 4,7). Τοιουτοτρόπως οἱ μὲν χριστιανοί, συσσωματοῦνται ἐν τῷ Χριστῷ εἰς μίαν ὀργανικὴν καὶ μυστηριακὴν ἐνότητα, ὁ δὲ Χριστὸς καθίσταται τὸ ζωτικὸν κέντρον, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἡ θεία χάρις καὶ ἡ καινὴ ζωὴ κατιοῦσα διαθέεται πανταχοῦ τοῦ σώματος καὶ ὡς «πνευματικὴ δύναμις ἐνὸς ἐκάστου μέλους ἄπτεται»³, καὶ «τὸ Πνεῦμα τὸ ἐπιχορηγούμενον τοῖς μέλεσιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς... ἐνεργεῖ... ἄνωθεν ἐπιρροέμενον ἀφθόνως καὶ πάντων ἀπτόμενον τῶν μελῶν»⁴, τῶν τε κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν ἀδιακρίτως. Τοῦντεῦθεν μετέχουσιν οἱ λαϊκοὶ κατ' ἀναλογικὸν τινὰ τρόπον τοῦ προφητικοῦ, τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ τοῦ βασιλικῶν ἀξιώματος τοῦ Σωτῆρος, κατ' ἐπέκτασιν δὲ καὶ τῶν τριῶν ἀντιστοιχῶν λειτουργιῶν τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τῆς τριπλῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, ἦτοι τῆς διδασκτικῆς, τῆς ἁγιαστικῆς καὶ τῆς διοικητικῆς. Πάντα δὲ ταῦτα θεμελιοῦνται ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς ἀγιογραφικῆς διδασκαλίας περὶ «βασιλείου ἱερατεύματος» τῶν πιστῶν, ἐννοουμένου βεβαίως ἐν ὀρθοδόξῳ καὶ οὐχὶ ἐν προτεσταντικῇ ἐννοίᾳ⁵, τὸ ὁποῖον συναποτελοῦσι μετὰ τῶν κληρικῶν καὶ οἱ λαϊκοί. Οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν δευτέραν καὶ πολυπληθεστέραν «τάξιν» ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, παρὰ τὴν τῶν κληρικῶν, οἵτινες (κληρικοὶ) ἀκριβῶς χειροτονοῦνται ἵνα διακονῶσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν λαϊκῶν. Αἱ δύο αὗται «τάξεις», ἡ τῶν κληρικῶν καὶ ἡ τῶν

1. Εἰς Ἐφεσ. ὁμιλ. 3,1, PG 62, 75.

2. Εἰς Ρωμ. ὁμιλ. 10,4, PG 60, 480.

3. Οἰκουμένιου, Εἰς Ἐφεσ. 4,16, PG 118, 1221.

4. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Εἰς Ἐφεσ. 3, ὁμιλ. 11, PG 62, 84.

5. Βλ. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, Ἀθήναι 1962, σ. 106: «Ὅπου οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχαῖοι Πατέρες χρησιμοποιοῦσι τὴν βιβλικὴν φράσιν «βασιλεῖον ἱεράτευμα», ἐννοοῦσιν ὅτι πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν μυστηρίων τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ χρίσματος καὶ τῆς δι' αὐτῶν χορηγούμενης αὐτοῖς χάριτος καὶ τῆς ἐνσωματώσεως αὐτῶν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἀποκτῶσι γενικὴν τινὰ πνευματικὴν ἱερωσύνην καὶ δύνανται νὰ ὀνομάζωνται ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς καὶ προφῆται, ἐν γενικῇ καὶ ἠθικῇ ἐννοίᾳ».

λαϊκῶν (κατὰ τὴν «ἀνθρωπίνην διαίρεσιν»)¹, καίπερ διακριθεῖσαι, ὅμως ἀποτελοῦσι κατ' οὐσίαν μίαν ἐνότητα, τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, συναποτελοῦσαι τὸν «λαὸν τοῦ Θεοῦ», τὸ «βασιλείον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον» (Ἐξ. 19,6. 23,22), τὸ «γένος ἐκλεκτόν, βασιλείον ἱεράτευμα» (Α' Πέτρ. 2,9. Πρβλ. καὶ Ἰωήλ 2,28-32. Ἦσ. 61,6. Πράξ. 2,17-21. Α' Κορ. 3,16-17). Ἐπομένως τὸ «βασιλείον ἱεράτευμα», τὸ περιλαμβάνον τοὺς πιστεύοντας κληρικούς καὶ λαϊκοὺς ὁμοῦ, εἶναι μία θεοῦδρυτος πραγματικότης, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας «omnes iusti sacerdotalem habent ordinem», κατὰ τὸν Εἰρηναῖον καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχαίους Πατέρας². Καθ' ὅσον καὶ τοὺς πιστεύοντας λαϊκοὺς ὁ Σωτὴρ «ἠγόρασε τῷ Θεῷ ἐν τῷ αἵματί του... καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἀποκ. 5,9-10,

1. Βλ. Ἰ.ω. Καρμίρη, Δογματικῆς τμήμα Ε'. Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, Ἀθήναι 1973, σ. 370-371: «Αὐτονόητον ὅτι οὐσιαστικὸς χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας εἰς δύο «τάξεις» εἶναι ἀδιανόητος, διότι τὸ σύνολον τῶν πιστευόντων ἀποτελεῖ τὸ ἐν ἀδιαίρετον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν μίαν ἀδιαίρετον καὶ ἀχώριστον Ἐκκλησίαν, ὕψισταμένης οὕτως ὀργανικῆς ἐνότητας μεταξύ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν, ὅτινες πάντες εἶναι ἰσοτιμα μέλη τοῦ ἐνὸς σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀδιασπᾶστος συνηνωμένα. Ἀκριβῶς δὲ ἡ κοινὴ πάντων συμμετοχὴ εἰς τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος καὶ ἡ συσσωμάτωσις πάντων τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα, ὡς καὶ ἡ ζωοποίησις αὐτῶν ὑπὸ τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς θείας Κεφαλῆς, συνεπάγονται τὴν οὐσιαστικὴν ἰσοτιμίαν μεταξύ πάντων τῶν μελῶν, ἐξουδετεροῦσαν πᾶσαν ἐξωτερικὴν διάκρισιν καὶ φαινομενικὴν ἀνισότητα αὐτῶν, προερχομένην εἴτε ἐκ τῆς διαφόρου θέσεως τῶν μελῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ σώματι, εἴτε ἐκ τῆς ἀνίσου διανομῆς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τῶν χαρισμάτων καὶ διακονιῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (Α' Κορ. 12,28 ἐξ. Ἐφ. 4,11)... Οὕτως, ἄρα, ἐν τῷ ἐνὶ σώματι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὀργανικῶς ἐντεταγμένοι καὶ ἡ τάξις τῶν κληρικῶν καὶ ἡ τάξις τῶν λαϊκῶν, ἅτε πάντων τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν ὄντων μελῶν ἰσοτίμων καὶ ἀδιασπᾶστος συνηνωμένων. Καὶ ἀκριβῶς ἐν τῷ ἄθροίσματι πάντων τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν ἢ «ἐν τῷ πλήθει τῶν πιστῶν ἢ Ἐκκλησίᾳ» ἔγκειται (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. πρὸ τῆς ἐξορίας 2, PG 52, 429) ἢ ἐν «τῷ ἐν Θεῷ πλήθει» (Ἰγνατίου, Τράλ. 8,2). Αἱ δύο αὗται τάξεις τῆς Ἐκκλησίας ἐνοῦνται πρὸς ἀλλήλας ἐν αὐτῇ, ἀποτελοῦσαι μίαν ἐνότητα, τὸ «ἐν σῶμα» τοῦ Χριστοῦ, «καὶ γίνετα ἀμρότερα ἓν εἰς ἓνα Χριστόν, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συναρμολογούμενα καὶ συντιθέμενα Πνεύματος... οἱ γὰρ πάντες ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ», οὕτως ὥστε «ἐν σῶμα τὸ πᾶν ἐστὶν ἐκ διαφόρων συγκείμενον» μελῶν (Γ ρ η γ ο ρ ἰ ο υ Ν α ζ ἰ α ν ζ η ν ο ὕ, Λόγ. 32,11, PG 36, 185). Πρβλ. καὶ Π. Τ ρ ε μ π ἔ λ α, Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1959, τ. II, σ. 376. Η. K ü n g, Die Kirche, Freiburg 1967, σ. 508.

2. Εἰ ρ η ν α ἰ ο υ, Κατὰ αἴρεσ. IV, 8, 3. BEII 5,153. PG 9,995. Πρβλ. καὶ Ἀ μ β ρ ο σ ἰ ο υ, In Luc. V,33. PL 15,1645: «Nous sommes tous prêtres selon la justice, nous qui sommes consacrés par l' onction de joie pour le regne et pour le sacerdoce». Α ὕ γ ο υ σ τ ἰ ν ο υ, De civit. Dei 22,10. PL 41,676: «Non utique de solis episcopis et presbyteris dictum est, qui proprie jam vocantur in ecclesia sacerdotes; sed sicut omnes christos dicimus propter mysticum chrisma, sic omnes sacerdotes, quoniam membra sunt unius sacerdotis; de quibus apostolus Petrus: Plebs, inquit, sancta, regale sacerdotium». Κ υ ρ ἰ ἰ λ λ ο υ Ἀ λ ε ξ α ν δ ρ ε ἰ α ς, Γλαφυρὰ εἰς Ἀριθ., PG 69,29. Ἀλλας μαρτυρίας βλ. ἐν Π. Τ ρ ε μ π ἔ λ α, αὐτόθι, σ. 376 ἐξ.

πρβλ. καὶ 1,6). Ἐποίησε λοιπὸν αὐτοὺς «ιερεῖς τῷ Θεῷ», κατόχους δηλαδὴ γενικῆς τινος ἱερωσύνης, οὐχὶ δ' ὅμως ἐν οἷῳ βαθμῶ τοὺς λαμβάνοντας διὰ τῆς χειροτονίας τὴν εἰδικὴν ἱερωσύνην διαδόχους τῶν Ἀποστόλων ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους. Πάντως ἡ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν εἰς τὴν ἱερωσύνην τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὡσαύτως πραγματικὴ, ὡς καὶ ἡ τῶν κληρικῶν, οὔσα τῆς αὐτῆς με ἐκείνην φύσεως. Οὕτως ἀποκτῶσιν οἱ μὲν κληρικοὶ τὴν εἰδικὴν ἱερωσύνην διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης, οἱ δὲ λαϊκοὶ τὴν γενικὴν ἱερωσύνην διὰ τῶν μυστηρίων τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ χρίσματος, οὐδαμῶς ἀντικειμένης τῆς δευτέρας εἰς τὴν πρώτην, ἀλλ' ἐπιστηριζομένης ἐπ' ἐκείνης¹. Ἄρα προηγεῖται ἡ γενικὴ ἱερωσύνη τῶν λαϊκῶν, οὔσα ἡ ἀπαρχὴ καὶ τὸ ὑπόβαθρον τῆς εἰδικῆς ἱερωσύνης τῶν κληρικῶν, καί, ὡς παρατηρήθη, «ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξεν Ἐκκλησία τῶν ἱερέων πρὶν γίνῃ Ἐκκλησία τῶν πιστῶν»². Καθ' ὅσον πάντες οἱ χριστιανοὶ διὰ τῶν μυστηρίων τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ χρίσματος πρῶτον γίνονται «λαϊκοί», «ιερεῖς», τ. ἐ. μέλη τοῦ «λαοῦ τοῦ Θεοῦ», τοῦ «βασιλείου ἱερατεύματος», ἀποτελοῦντες «ἐκκλησίαν ἱερέων», ἐκ τῆς ὁποίας εἶτα προέρχονται διὰ τῆς χειροτονίας οἱ κληρικοὶ. Πέραν τῆς διακρινούσης τοὺς «ἱερωμένους» ἀπὸ τῶν λοιπῶν «λαϊκῶν» χειροτονίας δὲν ἀναγνωρίζει ἡ Ἀνατολικὴ Θεολογία ὄντολογικὴν διαφορὰν μεταξὺ αὐτῶν, ὡς ἐπραξεν ἡ Δυτικὴ Θεολογία διὰ τῆς ἐν Τριδέντῳ Συνόδου³.

1. Πράγματι ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῆς γενικῆς ἱερωσύνης δὲν ἀναιρεῖται ἡ ὑπάρξις ἰδίου ἱερατείου, ὅπως καὶ τάνάπαλιν «τὸ θεοσύστατον ἱερατεῖον ἤμισα βεβαίως ἀντιβαίνει πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει καὶ ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ τοῦ Πέτρου προσηγορίαν πάντων τῶν χριστιανῶν ὡς «ιερέων καὶ βασιλείου ἱερατεύματος», ὅπως καὶ ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ἡ αὐθύπαρκτος ἱερωσύνη τοῦ Ἰακώβου δὲν ἐκάλυψε τὸν Μωυσῆν νὰ καλέσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας «γένος ἐκλεκτόν, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον», ἐν Ἐξόδ. 19,5-6». (X. Ἀνδρούτσου, Συμβολικὴ ἐξέλιξις ὀρθοδόξου, ἐκδ. β', Ἀθῆναι 1930, σ. 85). «Il n'y a donc aucune contradiction à affirmer à la fois la réalité mystérieuse et sacramentelle (mystériakè) du don conféré par l'ordination ministérielle et la réalité non moins mystérieuse et sacramentelle du sacerdoce des laïcs conféré par la christimation: laïcs, diacres, prêtres, évêques participent au même sacerdoce du Christ... Nous savons que celui qui préside (l'évêque), ceux qui, avec lui, offrent les dons (les prêtres), ceux qui les distribuent (les diacres), ceux qui les apportent (les laïcs), tous les membres ensemble (du corps du Ressuscité), chacun selon la fonction qui lui est propre et que l'Esprit lui a conférée, exercent le même sacerdoce pour le salut du monde» (K. Argentis, ἐνθ' ἄν., σ. 137).

2. Y. Congar, Jalon pour une théologie du laïcat, Paris 1954. Πρβλ. καὶ Π. Τρεμπέλα, μν. ἐ., τ. II, σ. 385 ἐξ.

3. Βλ. καὶ Ἰερωσύμου Κοτσώνη, Ἡ θέσις τῶν λαϊκῶν ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ, Ἀθῆναι 1956, σ. 15: «Ἡ διαίρεσις τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας εἰς δύο τάξεις, εἰς κληρικούς καὶ λαϊκούς, δὲν ἀποτελεῖ διαφορὰν οὐσίας, ἀλλὰ λειτουργικὴν τοιαύτην, ὡς συμβαίνει εἰς πάντα ζῶντα ὀργανισμόν, τὴν δὲ διάκρισιν αὐτῶν καθώρισεν αὐτὸ τοῦτο τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον (Ἐφ. 4,11-12. Πρβλ. καὶ Α' Κορ. 12,4 ἐξ. Ρωμ. 12,4 ἐξ.)».

Ἄλλ' ἀδιαμφισβητήτως ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ «διαιρέσεις χαρισμάτων καὶ διακονιῶν καὶ ἐνεργημάτων», δῶρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὰ μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, «χαρίσματα διάφορα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς» (Ρωμ. 12,6), ἐξ ὧν ἄλλα μὲν χορηγοῦνται εἰς τοὺς κληρικούς, ὡς ἡ διδασκαλία, ἡ ἱερουργία τῶν μυστηρίων καὶ ἡ διαποιόμανσις τῶν πιστῶν, ἄλλα δὲ εἰς τοὺς λαϊκούς, ὡς ἡ προφητεία, ἡ διακονία, ἡ διδασκαλία, ἡ ἱεραποστολή, ἡ γλωσσολαλία, ἡ θαυματουργία, ἡ ἀντίληψις κ.λ.π., ἀναφερόμενα ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ ἀποστόλου Παύλου: Ρωμ. 12,6 ἐξ., Α' Κορ. 12, 28 ἐξ., Ἐφ. 4,11 ἐξ. «Ὡστε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει ἔνθεν μὲν διαφορὰ καὶ ποικιλία λειτουργημάτων, ἔνθεν δὲ ἐνότης ἀποστολῆς τῶν τε κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν. Ἀληθῶς «ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως» (Α' Κορ. 7,7), καὶ «ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ» (Α' Πέτρ. 4,10). Ἐπομένως οἱ τε κληρικοὶ καὶ οἱ λαϊκοὶ ἔλαβον παρὰ τοῦ Θεοῦ ἴδιον χάρισμα καὶ ἴδιαν κλῆσιν καὶ θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἵνα οὕτω συμβάλλωσιν εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ἀύξησιν της «εἰς ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ» (Ἐφ. 2, 19-22). Αἱ διαιρέσεις δὲ τῶν χαρισμάτων καὶ τῶν διακονημάτων καὶ τῶν λειτουργημάτων προέρχονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ αὐτοῦ Κυρίου, ὅστις εἶναι «ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν» (Α' Κορ. 12,4-5), καὶ αὐτὸς «ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. 4,11-12. Α' Κορ. 12,28). Ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων ὑπῆρχον καὶ ἔδρων, παρεκτός τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ποιμένων, καὶ οἱ προφῆται, οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ οἱ διδάσκαλοι, ἰδιαίτερα λειτουργήματα καὶ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τοὺς λαϊκούς μέχρι σήμερον, δι' ὧν ἡ Ἐκκλησία εἶναι παρούσα ἐν τῷ κόσμῳ. Παρομοίως καὶ ἕκαστος πιστὸς λαϊκὸς λαμβάνει παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἴδιον χάρισμα, ἴδιαν κλῆσιν καὶ ἴδιαν διακονίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὴν ὁποίαν ἔχει δικαίωμα καὶ καθῆκον ἰὰ ἐκπληρώσει, οὐδενὸς δικαιουμένου νὰ ἀποστερήσῃ αὐτὸν ταύτης¹. Τοιοῦτοτρόπως ἡ οἰκοδομὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἔργον κοινὸν ἀπάντων τῶν μελῶν τοῦ σώματος αὐτῆς, ἅτινα,

1. Βλ. καὶ G. H a s e n h ü t t l, Les charismes dans la vie de l' Eglise, ἐν Vatican II, ἔνθ' ἄν., σ. 205, 212: «Les charismes recouvrent aussi bien les ministères extraordinaires que les ministères ordinaires et quotidiens dans l' Eglise; ils lui sont indispensables et donnés gratuitement par l' Esprit en tout temps; ils sont le bien de tous les fidèles et nécessaires à la vie quotidienne de l' Eglise, de sorte qu' en eux se trouve exprimée la structure fondamentale de la communauté chrétienne... Le laïc a aussi, grâce aux dons qu' ils a reçus, un ministère dans l' Eglise, une vocation précise, une mission que ne peut suppléer ni un autre laïc ni un clerc»,

ὡς τοιαῦτα, εἶναι ἴσα καὶ ἰσότιμα πρὸς ἀλλήλα¹, διαφέροντα μόνον κατὰ τὰς ἄς ἐκτελοῦσι διαφόρους διακονίας καὶ λειτουργίας καὶ κατὰ τὰ ἄ ἔλαβον διάφορα χαρίσματα, τῆς διαφορᾶς ὅμως ταύτης μὴ παραβλαπτούσης, ἀλλὰ μᾶλλον προαγοῦσης τὴν ἐνότητά καὶ τὴν ἀριότητα τοῦ σώματος καὶ τὴν τελείαν λειτουργίαν αὐτοῦ. Ἰδίως ὁ ἀπόστολος Παῦλος διδάσκει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι εἷς ζῶν καὶ τέλειος ὀργανισμός, ἐν ζῶν καὶ τέλειον σῶμα, καθορίζει δὲ διάφορον τὴν ἐν αὐτῷ θέσιν καὶ τὸ ἔργον τῶν διαφόρων μελῶν καὶ ὀργάνων, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται οὗτος. "Ὅπως ἀκριβῶς ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἢ τῷ σώματι τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ διάφορα μέλη καὶ ὄργανα, ὡς π.χ. ἡ κεφαλή, οἱ ὀφθαλμοί, αἱ χεῖρες, οἱ πόδες κ.τ.λ., ἅτινα ἐκτελοῦσιν ἴδια καὶ διάφορα ἔργα, τὸ αὐτὸ κατ' ἀναλογίαν δέον νὰ ἰσχύη καὶ ἐν τῷ μυστικῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ, τ.ἔ. τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐπομένως καὶ ἐν αὐτῷ δὲν ἐκτελοῦσι πάντα τὰ μέλη τὴν

1. Οἱ ἱεροὶ Πατέρες διδάσκουσιν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σχετικῆς Παυλείου διδασκαλίας, ὅτι πάντες οἱ πιστοὶ — μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἴσοι πρὸς ἀλλήλους, διότι «πάντες τῆς αὐτῆς ἡξίωνται τιμῆς» (Ἰωάννου Χρυσόστομου, εἰς Ἰωάν. ὁμιλ. 10,2, PG 59,75. Πρβλ. καὶ εἰς Β' Κορ. ὁμιλ. 18,3, PG 61, 527). Ἡ ἀρχὴ δ' αὕτη τῆς ἰσοτιμίας πάντων ἀδιακρίτως τῶν μελῶν, τῆς ἐδραζομένης κυρίως ἐπὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, οὗτινος μετέχουσιν ἐξ Ἰσοῦ πάντες οἱ πιστοί, καὶ τῆς δι' αὐτοῦ ἐνωματώσεως αὐτῶν εἰς τὸ ἐν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν κληρικῶν καὶ ἐπὶ τῶν λαϊκῶν. Διότι αὐτοῖς καὶ «τὰ πάντων κεφαλαιωδέστερα κοινὰ πάντων ἐστὶ, τὸ βάπτισμα, τὸ διὰ πίστεως σωθῆναι, τὸ τὸν Θεὸν ἔχειν πατέρα, τὸ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἅπαντας μετέχειν», παρατηρεῖ ὁ αὐτὸς πατὴρ (εἰς Ἐφ. ὁμιλ. 11,1, PG 62,81). Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἐξαιρεῖ ὡς «πολλῆς ἰσοτιμίας ὄν ἐνδεικτικόν» καὶ «οὐδένα ἡλαττωμένον» ἐμφαίνον «οὐδεμίαν γὰρ ἐνταῦθα διαφορὰν, καθ' ὅσον «ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν τι πάντες ἐσμέν... Εἰ τοίνυν ἐν (σῶμα) ἐστὶ τὰ πολλὰ, καὶ τὸ ἐν πολλὰ, ποῦ ἡ διαφορὰ; ποῦ τὸ ὑπερέχον; ποῦ τὸ ἔλαττον;» Οὐδεὶς λοιπὸν «ἡλάττωται», ἀλλὰ πάντες οἱ βεβαπτισμένοι εἶναι ἴσοι καὶ «ἰσότιμοι», «ἐν τοῖς πνευματικοῖς τοσαύτην ἔχοντες ἰσοτιμίαν». Εἴ τις δὲ καὶ ὑφίσταται μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ, ἄλλων ἐπεχόντων θέσιν κεφαλῆς, ἄλλων ὀφθαλμῶν, ἄλλων ποδῶν κ.ο.κ., ὅμως ἀκριβῶς «ἡ διαφορὰ αὕτη μάλιστα ἐστὶν ἡ ποιοῦσα τὴν ἰσοτιμίαν» (αὐτόθι 61, 249 ἐξ., ὡς καὶ εἰς Ἐφ. ὁμιλ. 11,1, PG 62,80). Γενικῶς οἱ Πατέρες τονίζουσιν, ὅτι ἡ ἐκ τῆς διαφορᾶς ἰσοτιμίας τῶν μελῶν ἐν τῷ σώματι καὶ ἐκ τῆς ἀνίσου κατανομῆς εἰς αὐτὰ τῶν διαφόρων χαρισμάτων προκύπτουσα διαφορὰ δὲν αἰρεῖ τὴν ἰσοτιμίαν τῶν μελῶν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦναντίον συμβάλλεται εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἐνὸς σώματος, ὅπερ, ὡς τοιοῦτον, εἶναι φυσικὸν νὰ παρουσιάσῃ διαφορὰς μεταξὺ τῶν μελῶν του, ἵνα πάντα τὰ μέλη, «τό τε ὑστεροῦν καὶ τὸ πλεονάζον, τῇ ἀρμονίᾳ τοῦ Πνεύματος συντεθέντα ἀλλήλοις καὶ συμβιβασθέντα, ἐν ἄρτιον ἀποδειχθῆ σῶμα», παρατηρεῖ ὁ Γρηγόριος Θεολόγος, προσθέτων ὅτι τὴν διάφορον θέσιν τῶν μελῶν ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν διάκρισιν αὐτῶν εἰς ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους ἢ κληρικούς καὶ λαϊκοὺς «διέταξεν ὁ Θεὸς ἰσότητος νόμῳ τῆς ἐχούσης τὸ κατ' ἀξίαν ἢ καὶ προνοίας, ἢ τὰ πάντα συνέδεσεν» ἐν τῷ σώματι, «πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῆς Ἐκκλησίας» εἰς «ἐν ἄρτιον σῶμα» (Λόγ. 2,3, PG 35, 409). Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Μ. Βασίλειος διδάσκει, ὅτι ἡ τάξις τῶν λαϊκῶν, ἰσότιμος οὕσα πρὸς τὴν τῶν κληρικῶν, εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὑπαρξίν καὶ ὀλοκλήριαν καὶ ζῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς καὶ διὰ τὴν ἔννοιαν αὐτῆς ὡς σώματος. Βλ. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, σ. 100 ἐξ.

αὐτὴν λειτουργίαν ἢ τὸ αὐτὸ ἔργον, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ὀφείλουσι νὰ ἐκτελῶσιν ἴδια διάφορα ἔργα καὶ λειτουργήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σφετερίζωνται ἕτερα μέλη.

Διὰ τῶν μυστηρίων, λοιπόν, τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ χρίσματος καὶ τῶν δωρουμένων ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χαρισμάτων καθίστανται καὶ οἱ λαϊκοὶ — ἀναγεννώμενοι πνευματικῶς «ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος» (Ἰωάν. 3,5)—, ζῶντα καὶ ἐνεργὰ καὶ συνυπεύθυνα μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ὑποχρεούμενα καὶ δικαιούμενα νὰ μετέχωσιν ἐνεργῶς εἰς τὴν θείαν ἀποστολὴν καὶ δρᾶσιν αὐτῆς πρὸς τὰ ἔσω καὶ πρὸς τὰ ἔξω, ἀλλ' ἐννοεῖται εἰς διάφορον βαθμόν, ἀναλόγως τῆς κλήσεως καὶ τῶν διαφορῶν χαρισμάτων αὐτῶν καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἐτάχθη ἕκαστος διακονήματος καὶ λειτουργήματος, πάντοτε δὲ ἐν στενῇ συνεργασίᾳ καὶ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν κληρικῶν. Διότι, ὅπως οἱ κληρικοί, οὕτω καὶ οἱ λαϊκοὶ ἀποτελοῦσιν ἐνεργὸν καὶ ἀπαραίτητον καὶ ἀναπόσπαστον συστατικὸν στοιχεῖον τῆς Ἐκκλησίας, πάντες δὲ συνδέονται ὀργανικῶς καὶ συναποτελοῦσι μίαν ἀδιάρρηκτον ἐνότητα, τὸ ἐν μυστικῶν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἕκαστος λαϊκὸς ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ τὰ ἴδια καθήκοντα προσωπικῶς — ὑπαρξιακῶς, ἐννοεῖται μετὰ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀπορρέοντων ἀντιστοιχῶν δικαιωμάτων. Πᾶν ζῶν καὶ ἀληθινὸν καὶ συνειδητὸν μέλος τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλει νὰ εἶναι, ὡς προείπομεν, οὐχὶ παθητικόν, ἀλλ' ἐνεργητικὸν μέλος αὐτῆς, ἐκτελοῦν μὲ αἴσθημα χριστιανικῆς εὐθύνης καὶ ὀλοκληρωτικὴν ἀφοσίωσιν πάντα τὰ καθήκοντά του καὶ μετέχον ἐνεργῶς εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ἅπασαν, ἰδίως δὲ παρέχον μαρτυρίαν περὶ τοῦ θανάτου, τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἐπανελεύσεως τοῦ Κυρίου καὶ συμπράττον εἰς τὴν πρὸς τὸν κόσμον ἱερὰν ἀποστολὴν καὶ δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ καθήκοντα δὲ καὶ τὰ δικαιώματα τῶν λαϊκῶν ἀπορρέουσιν, ὡς ἐλέχθη, ἐκ τῆς, δυνάμει τοῦ βαπτίσματος, συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὸ τρισὸν ἀξίωμα τοῦ Κυρίου, ἥτοι τὸ προφητικόν, τὸ ἀρχιερατικόν καὶ τὸ βασιλικόν¹, τὸντεῦθεν δὲ καὶ εἰς τὴν ἀντίστοιχον τριπλῆν ἀποστολὴν καὶ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι τὴν διδασκτικὴν, τὴν λατρευτικὴν καὶ τὴν διοικητικὴν-κοινωνικὴν, ἃς ἀσκεῖ αὕτη ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἢ μᾶλλον ὡς αὐτὸς ὁ εἰς τοὺς αἰῶνας παρατεινόμενος καὶ ἐν τῷ κόσμῳ αἰεὶ δρῶν Χριστός, ζῶσα πηγὴ τῆς πίστεως καὶ τῆς χάριτος. Ὡστε ἡ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν εἰς τὴν τριπλῆν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας ἐδράζεται ἐπὶ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ «βασιλείου ἱερατεύματος», οὗτινος ἴδιον μυστήριον κυρίως εἶναι τὸ τοῦ χρίσματος, ἢ τέλει τοῦ ὁποίου εὐλόγως παρουσιάζει ὁμοίους συμβολισμοὺς πρὸς τὴν τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος διδάσκει: «Ἡμεῖς οὐχ ἓν, ἀλλὰ τὰ τρία μεθ' ὑπεροχῆς ἔχομεν ἀξιώματα νῦν· καὶ γὰρ βασιλείας μέλ-

1. Βλ. *Mysterium salutis* 11. *Christologie et vie du Christ*, par J. Alfaro, Paris 1975, σ. 241 ἐξ.

λομεν ἀπολαύειν, καὶ ἱερεῖς γινόμεθα προσφέροντες θυσίαν τὰ σώματα ἡμῶν... καὶ μετὰ τούτων καὶ προφῆται καθιστάμεθα· ἃ γὰρ ὀφθαλμῶς οὐκ εἶδε καὶ οὐκ ἤκουσε, ταῦτα ἐκκεκαλυμμένα ἡμῖν ἐστί· καὶ ἄλλως δὲ βασιλεῖς γινόμεθα, ἐὰν βουληθῶμεν κρατεῖν τῶν ἀτόπων λογισμῶν... Οὕτω καὶ σὺ γίνῃ βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς καὶ προφήτης ἐν τῷ λουτρῷ· βασιλεὺς μὲν, πάσας χαμαὶ ρίψας τὰς πονηρὰς πράξεις καὶ τὰ ἁμαρτήματα κατασφάξας· ἱερεὺς δέ, ἐαυτὸν προσενεγκὼν τῷ Θεῷ καὶ καταθύσας τὸ σῶμα καὶ σφαγεὶς καὶ αὐτός· προφήτης δέ, τὰ μέλλοντα μανθάνων καὶ ἔνθους γινόμενος καὶ σφραγισάμενος». Ἐπομένως ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸ τρισσὸν ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ συντελεῖται ἤδη διὰ τοῦ βαπτίσματος — «ἐν τῷ λουτρῷ» —, ἐνῶ διὰ τοῦ χρίσματος τὸ «Ἁγίον Πνεῦμα, χρίον καὶ σφραγίζον τοὺς βαπτισθέντας, «ταῦτα ἀμφότερα ποιεῖ, ὁμοῦ προφήτας καὶ ἱερεῖς καὶ βασιλέας ἐργαζόμενον»¹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δύναται νὰ συναχθῇ, ὅτι, παρὰ τὴν ἐκ παραδόσεως διάκρισιν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς κληρικούς καὶ λαϊκούς καὶ τῆς ἱερωσύνης εἰς μυστηριακὴν καὶ βαπτισματικὴν ἱερωσύνην, ὅμως κατ' οὐσίαν δὲν ὑφίσταται παρὰ μία μόνον ἱερωσύνη, ἡ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς «ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, ἔχων ἀπαράβατον τὴν ἱερωσύνην» (Ἐβρ. 4,14-15. 5,5-10. 7,17-28. 9,24-28. 10,11-14), «εἰς γὰρ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων» (Α' Τιμ. 2,5). Τῆς ἱερωσύνης ταύτης μετέχει ἡ ὁλότης τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τ.ἐ. ἡ μία καθολικὴ Ἐκκλησία, οὕτω δὲ ὅλον τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἱερατικόν, εἶναι «βασιλείον ἱεράτευμα», καὶ ἕκαστον μέλος αὐτῆς ἐπιτελεῖ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ λειτουργίαν καὶ διακονίαν, κατὰ τὸ δοθὲν αὐτῷ χάρισμα (Α' Κορ. 12,4-30), δυνάμει τῆς ἐνώσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Διὰ ταῦτα δικαιοῦται νὰ μετέχη εἰς τὰ τρία ἀξιώματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰς ἀντιστοίχους δραστηριότητας τῆς Ἐκκλησίας ἐνεργῶς καὶ ὑπευθύνως ὅλος ὁ πιστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ, οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ λαϊκοί, οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, — παρεκτός βεβαίως αὗται τῶν τῆς μυστηριακῆς ἱερωσύνης —, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ διακονίᾳ καὶ «κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. 4,7). Καθ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία ἀσκει τὴν ἱερωσύνην τοῦ ἐν αὐτῇ ζῶντος καὶ ἐνεργοῦντος σωτηριωδῶς Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ὁλότητι καὶ καθολικότητι αὐτῆς, συμμετεχόντων ἀπάντων τῶν μελῶν αὐτῆς «καθ' ὅλου» καὶ εἰς τὰ τρία ἀξιώματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰς ἀντιστοίχους λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τὴν διδασκτικὴν, τὴν λατρευτικὴν καὶ τὴν κυβερνητικὴν. (Συνεχίζεται)

1. Εἰς Β' Κορ. ὁμίλ. 3,5.7. PG 61,411. 417-418. Βλ. καὶ Θεοφυλάκτου, Ἐξήγ. εἰς Β' Κορ. 1,21-22, PG 124, 812. Καὶ ὁ Δίδυμος ὁ Τυφλός, ἐρμηνεύων τὸ Α' Πέτρ. 2,9, παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι βασιλεὺς ἅμα καὶ ἱερεὺς, καὶ ἐπομένως ἀναγκαῖον τοὺς σπαρέντας ὑπ' αὐτοῦ, ἅμα βασιλέως καὶ ἱερέως ὑπάρχοντος, ἐκλεκτὸν γένος εἶναι, ἅμα βασιλείον καὶ ἱεράτευμα τυγχάνον· τοῦ γὰρ γεννήσαντος, ἀμφοτέρας τὰς ἀρχὰς ἔχοντος, ἀνάγκη καὶ αὐτοὺς ὡς ἐκ βασιλέως βασιλικὸν καὶ ὡς ἐξ ἱερέως ἱεράτευμα εἶναι». (Παρά J. A. Cramer, *Catena Graecorum Patrum in Novum Testamentum*, Oxonii 1844, τ. VIII, σ. 53).